

DAVANTAL

L'Amazònia: habitar els límits

Javier Sánchez Cano

MUSA, Museu de l'Amazones, que ocupa una superfície de 100 hectàrees. Fotografia: Adelino Meireles

L'Amazònia ocupa avui un lloc central en els debats sobre el futur del planeta. Ho fa com a espai determinant per a l'equilibri climàtic global, reservori de biodiversitat i gran sistema hidrogràfic, però també com a territori travessat per tensions creixents entorn del desenvolupament, l'explotació dels recursos naturals, la governança, la violència o els drets dels pobles indígenes. Defugint qualsevol lectura simplificadora, la regió concentra algunes de les grans preguntes del nostre temps.

És en aquest context en què IDEES dedica aquest número a l'Amazònia. La voluntat no és oferir una mirada exhaustiva sobre una realitat d'una enorme complexitat, sinó contribuir, sobretot, a interpretar alguns dels processos que avui la transformen i que, alhora, interpel·len el conjunt de la comunitat internacional. Per al Centre d'Estudis de Temes Contemporanis, aquest dossier respon també a la voluntat d'abordar qüestions que, tot i la seva dimensió global, plantegen interrogants rellevants per a les societats europees i per a Catalunya: sobre els límits ecològics, els models de desenvolupament, la relació amb el territori o les formes de producció i circulació del coneixement. Com assenyala Henrique dos Santos a la presentació del dossier, l'Amazònia és alhora «límit ecològic» i «última frontera del planeta»: un espai on convergeixen dinàmiques de degradació ambiental accelerada, noves formes d'extractivisme i ocupació del territori, però també resistències socials, coneixements ancestrals i propostes alternatives de relació amb la natura i el desenvolupament.

Les contribucions reunides en aquest volum aborden aquesta pluralitat de dimensions.

Alguns textos examinen l'Amazònia com a laboratori de biodiversitat i sistema ecològic essencial per a l'estabilitat climàtica global; d'altres analitzen les dinàmiques territorials, econòmiques i urbanes que impulsen la transformació de la regió, així com els conflictes vinculats a la terra, la mineria il·legal o el crim organitzat. El dossier incorpora també reflexions sobre bioeconomia, agroecologia i sostenibilitat, i dedica una atenció especial als pobles indígenes, als seus coneixements i a les formes de resistència que articulen davant les múltiples pressions que afecten la regió. En aquest marc, la contribució de Susana Borràs mostra també com aquestes qüestions connecten amb iniciatives de cooperació, acollida i defensa dels drets humans, impulsades des de Catalunya.

Aquest monogràfic d'IDEES vol subratllar també que les formes de representar i narrar l'Amazònia formen part d'un mateix debat. Les aportacions de Marcos Colón o de Sidarta Ribeiro i Luiza Mugnol-Ugarte apunten, en aquest sentit, a una qüestió de fons: la necessitat de repensar la relació entre societat, natura, coneixement i desenvolupament en un context marcat pels límits ecològics i la incertesa climàtica. Potser per això pensar avui l'Amazònia és també una manera de pensar algunes de les qüestions que marcaran el futur de les nostres societats.

Javier Sánchez Cano

Javier Sánchez Cano és director del Centre d'Estudis de Temes Contemporanis. Ha estat director de Polítiques de la Unió Europea al Govern de la Generalitat de Catalunya i del Centre Europeu de les Regions de l'Institut Europeu d'Administració Pública, així com secretari general del Centre Iberoamericà de Desenvolupament Estratègic Urbà (CIDEU). És llicenciat en Filologia Anglogermànica per la Universitat de Barcelona i en Ciències Polítiques i Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona, i doctor en Ciències Polítiques per la mateixa universitat, amb la tesi doctoral "Els governs no centrals i les seves xarxes: anàlisi del seu rol com a actors en la globalització". Té una àmplia trajectòria docent i ha impartit cursos a la Universitat Autònoma de Barcelona, a la Fundació CIDOB, a la UOC i a la Universitat Internacional d'Andalusia. Com a investigador, la seva feina se centra en les relacions internacionals i els governs regionals i locals, amb un èmfasi especial en la integració regional, les agendes globals i la cooperació descentralitzada. És membre del Policy Forum on Development i de la Xarxa Espanyola d'Estudis de Desenvolupament. També és vicepresident de l'Associació per a les Nacions Unides a Espanya.